

TIPOLOGIJA NASLOVOV V ČASOPISNEM POROČEVALSTVU

PRAVI NASLOVI

NASLOVIJSKI NASLOVI

Veliki naslov in naslovje

- se pojavlja edino kot osrednja enota naslovja.
- NASLOVJE tvorijo: **nadnaslov (Nn)**, **veliki naslov (N)**, **podnaslov/i (P)** in **sinopsis (S)**
- Naslovje tvori vsaj 2 od teh enot, to sta praviloma **N in P**. v novejšem času pa tudi **Nn in N**
- Vrsta naslovja- tj. **naslovje vezanih enot** je pisana besedilna tvorba, ki je prilagojena določnemu načinu branja časopisa; ima določene značilnosti besedila: sprejema se kot zaokrožena celota z različnimi besedilnimi lastnostmi, tj. besedilnostjo oz. besedilno sovezanostjo
- NASLOVJE je lahko **dvodelno (N&P)** ali (Nn&N) **ali večdelno (polno-zasedena vsa naslovijska mesta: Nn-N-P-S in nepolno-je tridelno)**
- **Nednadaslovno nepolno naslovje je N-P-S** (značilno za Delo)
- **Nadnaslovni nepolni naslovji** pa sta: **nesinoptično** (Večer) in **nepodnaslovno** (Sobotna priloga, Finance)

Zgledi:

Dvodelno nenadaslovno naslovje N-P:

N: Stiki s Furlanijo-Julijsko Krajino

P: Poglobljanje gospodarskih stikov med sosedama je bil posvečen pogovor v Lipici

Dvodelno nadnaslovno naslovje Nn-N:

Nn: Azijski tigri

N: Za naložbe postajajo predragi

Večdelno polno naslovje Nn-N-P-S

Nn: Brezpolenost

N. Brezposelnih je več, kot jih je bilo pred letom dni

P: Konec letošnjega oktobra je bilo v Sloveniji prijavljenih že 25.691 brezposlenih oseb, kar je za 2271 oseb več kot konec letošnjega leta

S: Ljubljana, 21. november- Medtem ko se je do letošnjega maja število prijavljenih brezposelnih v Sloveniji še zmanjševalo, pa odtlej narašča, tako da smo do konca letošnjega oktobra v povprečju ne le zapravili vse, kar smo pri teh rečeh lani izboljšali, ampak prišli še na slabše.

Polno naslovje Nn-N-P1-P2-S

Nepolno nenadnaslovno naslovje N-P-S

Nepolno nadnaslovno nesinoptično naslovje Nn-N-P

Nn: Bo mogoče preprečiti napredovanje Parkinsonove bolezni

N: Obetajoče študije

P: Skoraj 180 let znana bolezen pa je še vedno medicinski problem

Nepolno nadnaslovno nepodnaslovno naslovje Nn-N-S

Nn: Euro Disney

N. Končno z dobičkom

S: Največji evropski zabavni park, Euro Disney v bližini Pariza, je poslovno leto, ki se je končalo septembra, zaključil s 114 milijoni frankov (23,5 milijona dolarjev) dobička. Predvsem pa je vse od odprtja kopičil izgube...

-BESEDILNOST NASLOVJA:

besedilna organiziranost naslovja je v naslednjem:

- a) gre za tvorbo, ki se je oblikovala, da bi ustrezala določnemu sporočanjškemu (komunikacijskemu) namenu v pisnem poročevalstvu
- b) v vsaki posamezni enoti naslovja se kaže sporočanjška funkcija in dopolnjuje se s funkcijo vsake od ostalih enot, gradi celoto funkcij, enotnost naslovja
- c) enote naslovja so naslovijsko avtonomne, med nadnaslovom, velikim naslovom in podnaslovom pa je hierarhija; najvišjo stopnjo avtonomnosti ima veliki naslov
- d) mesto vsake od enot je avtomatizirano, utrjeno v konvenciji med tvorcem in naslovniki
- e) med sicer avtonomnimi enotami naslovja se lahko ustvarjajo različna besedilotvorna razmerja, vendar ne vsa brez izjeme. Tista razmerja, ki kateri od avtonomnih enot naslovja to avtonomnost omejijo ali celo odvzamejo, so neprimerna, čeprav ustvarijo razvidno in trdno (novo) enoto iz dveh enot
- f) če je vsaj ena od enot naslovja v kakem od besedilnih razmerij z drugo enoto govorimo o NASLOVJU VEZANIH ENOT, če takega razmerja ni, gre za NASLOVJE PROSTIH ENOT

NASLOVJE VEZANIH ENOT

-ima glede na sedem kriterijev besedilnosti (kohezija, koherenca, namernost, sprejemljivost, informativnost, situacijskost, medbesedilnost) veljavo besedila. Avtorji za besedilo štejejo npr. opozorilni cestni znak USTAVI/ DELO NA CESTI...

-naslovijske enote (razen sinopsisa) niso nujno stavčne povedi (tj. enodelni ali dvodelni glagolski stavki), vendar posamezne prvine ene enote (besede, oblike) vzpostavljajo razmerje s takimi iz druge enote in tvorijo višjo, kompleksnejšo enoto-naslovje. Kot stavčne povedi v besedilu se torej tudi enote naslovja povezujejo v višje enote s sredstvi besedilne skladnje (navezovanje, napovedovanje), v manjši meri pa s sredstvi ujemanja stavčnih članov ter medstavčnimi sredstvi, npr. prirednimi in podrednimi vezniškimi sredstvi

1. Besedno vezano naslovje

-izrazite so ponovitve enot leksikalnega sistema; ponovitve istega leksema, njegovega sinonima ali antonima

a) neaktualizirano naslovje vezanih enot (ponovi se ista beseda ali besedna zveza)

N: Le ena Kitajska

P: ZDA priznale, da obstoji **samo ena Kitajska** in da je Formoza njen sestavni del:

S: Tokio, 14. nov.v Pekingu priznale, da »**obstoji samo ena Kitajska**«...

(kombinacija zaimenskega navezovanja, z zaimkom to)

N: V Madridu soglasje o spornih vprašanjih

P: **To** pomeni, da bo poslej konferenca, ki je tavalala tri dni...

S: Madrid, 14.nov....

Pri tipu naslovja vezanih enot velja za razmerje med N in P naslednji sklop pravil:

- podnaslov širi pomensko vsebino (neaktualiziranega) naslova s tem, da podatke dodaja, ne pa razlaga nejasnost velikega naslova

- to pomeni, da se lahko podatki dodajajo k enoumno razumljenemu velikemu naslovu (zastri naslov ni enoumni naslov)

- pojasnjevanje dvoumnosti iz velikega naslova v podnaslovu sicer tvori naslovje vezanih enot, a ga hkrati dela stilno šibkega, ker je napačno uporabljena pozivno-pridobivalna funkcija: naslovnik z nadaljevanjem branja spoznava, da je bil zapeljan

- zgledi:

N: **Dvakrat mine**

P: **Mine** iz druge sv. vojne- Velika sreča - Strokovnjaki jih bodo uničili /.../

S: Maribor, 15. aprila. Včeraj dopoldne je Mirko Napast kopal jarek ob železniški progi /.../Ugotovili so, da je bila v zemlji veliko protitankovska **mina** iz druge svetovne vojne

Parafraza: v stilistiki poročevalstva jo obravnavamo kot sredstvo odprave ponovitve, nastopa v poročevalskih besedilih predvsem kot stilni postopek za doseganje živahnosti, ublažitev enoličnosti, primer:

Nn: **Hongkong**

N: Samomor kot resšitev

P: **V azijskem velemestu** se je v zadnjih letih...

b)aktualizirano naslovje vezanih enot

-naslovje je aktualizirano zaradi aktualizma v velikem naslovu; leksikalni aktualizmi, tj. vse vrste stilnih zaznamovanosti v besedju ter obnovitve vzorcev in klišejev.

Podnaslov odpravlja, nevtralizira aktualizme velikega naslova in s tem opravlja navezovalno vlogo. Tudi pravi sinopsis pravilom razaktualizira vse aktualizme v velikem naslovu in tudi aktualizme podnaslova (če so)

-podnaslov razaktualizira aktualizem v velikem naslovu na dva načina:

a) prinaša nevtralizirano besedo ali besedno zvezo, ki je sinonimna naslovnemu aktualizmu in hkrati njegovo širše pojasnilo, npr:

N: Lesna črva

P. Vodilna uslužbenca soboške Lesnine sta osumljena grabeža

b) samo nevtralizira naslovni aktualizem, novih podatkov pa ne prinaša, npr:

N: Sporazum s Poljaki **pod streho**

P: Scheel in Jendrychowski **sta se sporazumela** o Odri in Nisi

S: Bonn, 14. nov:....

(kadar se aktualizem iz velikega naslova nevtralizira s prvino iz sinopisja, se lahko načina a in b prepletata)

2. Zaimensko vezano naslovje

- enote naslovja so vezane z zaimki; navadno govorimo o pozaimljanju, diektičnosti (pokaznost: to, ta, tu, zdaj)
- v naslovjih slovenskih dnevnikov nastopajo predvsem kazalni *to*, *tak*, prislovni *tako*, redkeje pa osebni zaimki za 3. osebo

N: **Kamnik: toka ni**

P: **To** je toliko huje zato, ker potem ni tudi pitne vode

N: **A. Vllasi ali H. Azemi?**

P: Odgovor **o tem** naj bi dala že večkrat preložena izredna seja

Iz zgledov se vidi, da je pokaznost iz podnaslova k naslovu primerna takrat, ko je veliki naslov:

- (neglagolski ali glagolski) **vprašajni naslov**
- v **naslovu izražena trditev ali izjava** (prikazan kot navedek ali ne)

Navezanost je ustvarjena tako, da ena prvina na drugo preprosto kaže in s tem tvori naslovje.

-citat v narekovaju: lahko vzpostavimo navezovalno prvino *To je dejal*, npr:

N: »Zgodila se je krivica«

P: Ameriški senator o odločitvi verifikacijskega odbora

Kar velja za razmerje med velikim naslovom in podnaslovom pa ne velja za razmerje med nadnaslovom in velikim naslovom. Če razmerje mehanično prenese, je naslovje (kljub izraziti vezanosti) šibko, ker je prizadeta avtonomnost velikega naslova, npr.:

Nn: Privatizacija **pošt**

N: Najhitreje se prodajajo tiste, ki poslujejo dobro

3. Skladenjsko vezano naslovje

-dve enoti sta vezani s sredstvi stavčne skladnje, tj. razmerje med stavčnimi členi, prirednimi in podrednimi vezniki (izgubi se avtonomnost)

N: Napad na mirovne sile

P: Potrjuje, da gre v Libanonu za organizirano kampanjo, ki naj bi jih prisilila k umiku (N je v vlogi stavčnega osebka, P pa je povedek s predmetnim odvisnikom)

Nn: Opozicija o novem zunanjem ministru

N: Odločala se bo takrat., ko bo vložen predlog (deluje moteče, ker zahteva branje preko Nn-ja)

NASLOVJE PROSTIH ENOT

-zajema razmerja med Nn, N in P, ne pa tudi razmerja k sinopsisu (ker je v njem vedno kak jezikovni znak, ki tvori besedilno razmerje s katero od enot naslovja)

-pomeni da Nn, N in P ne vsebujejo zadosti izrazite prvine, ki bi bila v besedilnem razmerju s kako prvino v kateri od naslovja
N: Upanja je resda več, toda gotovosti še ni
Ps: V J Vietnamu in Laosu še vedno srditi boji in bombardiranja – Hanoi obvestil prebivalstvo o Nixonovem sklepu

PODNASLOVI

-podnaslovna rubrika: prostorsko okno, ki se zaseda z eno samo enoto (neglag. ali glag. stavkom) ali več takimi enotami:
-enojni podnaslov (navezovalen ali prost)
-podnaslovni sklop (podnaslovni sklop pridruženih enot-(en pod drugim) ali podnaslovni sklop izpeljanega podnaslova)

Enojni podnaslovi

-ta tip je najpogosteje vezan na veliki naslov krajših besedil (razširjena vest, krajši članki)

1. navezovalni enojni podnaslovi:

-dopolnjuje veliki naslov, je določnejši, razvezuje aktualizme iz N, natančneje določa v N nakazane vsebine, jih našteva, ponavlja z drugimi, bolj povednimi besedami

2. prosti enojni podnaslov

-je nasproti N bolj določen
-značilni za krajša poročila, npr. Kronika

Podnaslovni sklop

1.podnaslovni sklop pridruženih enot

-sklop vsebuje dva ali več podnaslovov, od katerih je eden (navadno prvi v vrsti) navezovalen na N

-podnaslovi si sledijo brez medsebojnih besedilnih vezi, so zgolj pridruženi

N: Parada groženj

Ps: Doslej največja parada izraelskih oboroženih sil – Golda Mei o poskusih stikov z Egiptom

2.podnaslovni sklop izpeljanega podnaslova

-gre za razmerje znotraj sklopa, je praviloma iz dveh podnaslovov: prvega, napovednega in iz njega izpeljanega podnaslova

-podnaslova tvorita besedilo

N. Afriške države se zavzemajo za nov način reprogramiranja dolgov

P: Končana je konferenca OZN za Afriko – Malo možnosti za načrtovano rast

NADNASLOVI

-usmerjajo na področje oz. tematiko besedila- njihova vloga je predvsem orientacijska

-tipološke značilnosti so polarizirane:

izrazito tehnični – izrazito vsebinski

pomemben začetek šele v N – pomemben začetek je že v Nn

razmerje Nn do N je formalno – razmerje do N je vsebinsko
vključenost Nn v naslovje je šibka – vključenost Nn v naslovje je vsebinska
pragmatična vloga enot naslovja – semantična vloga enot, osamosvojenost naslovja

- **področni nadnaslov**

-napoveduje vsebinsko področje z občnim imenom

Nn: Razorožitev

N: SALT- velika potegavščina

Nn: Islam

N: Novi apostoli Mohameda

- **zemljepisnopodročni nadnaslov**

-nadaslov je zemljepisno ime

Nn: Francija

N: Strelice iz Prage

- **feljtonski nadnaslov**

-prvotni naslov v poročevlaskem nadaljevanju doživi določeno priredbo

-ko prispevki izhajajo v nadaljevanjih

Nn: Marjan Sedmak – 5

N: Genova se upre

- **tematski nadnaslov**

-nadaslovi tematiko konkretizirajo na vrsto ali bolj določene okoliščine v tej tematiki,
dve skupini: (a) *širokotematsko* (priložnost zaradi katere je to nastalo-predlogi ob, o,
po) in (b) *ozkotematsko* (vsebino besedila določneje poimenujejo)

(a) Nn: Ob pisateljevi šestdesetletnici

N: Bor v viharju

(b) Nn: Preusmerjanje kmetij

N: Kmetje si pomagajo s svojo organizacijo

- **sovisni nadnaslov**

-nadaslov je »napovedni« stavek

Nn: Premalo snega, vendar

N: Veliko gostov!

- **veliki nadnaslov**

-je že sam po sebi neke vrste vest

-tvori obrazec naslovja, ki ima vsaj tri enote

DOGODEK- nadnaslov

»VSEBINSKI POUĐAREK«-veliki naslov

IZRAZITA PRVINA DOGODKA-podnaslov

Nn: Danes slovesen pričetek 14. zimskih olimpijskih iger.

N: Manifestacija športa, prijateljstva, miru

P: Na največji športni manifestaciji ...

MALI NASLOVI

- mali naslovi nimajo podnaslovov
- naslavlajo predvsem kratka časopisna besedila (vesti, naznanila, glose)
- kot naslovi kurzivk in komentarjev imajo pestre aktualizme

primeri: *Ribe v vodi, Valovi z Juga...*

-mali naslovi pod paginalnimi

- tu izstopajo mali naslovi pod paginalnim naslovom Kronika
Z avtom v smrt, Deklica umrla, Pade z vlaka
- aktualizmi nastopajo namesto ponavljanja npr. *Padel z vlaka- Kri na progi...* in imajo vzgojni, opozorilni namen (pri tem prihaja do kršenja nevtralnosti informativnega žanra kot je npr. vest)

-mali naslovi pod rubričnimi

- v sklopu posamezne rubrike težijo k formalni podrobnosti, pri čemer pa se ne razlikujejo od velikih naslovov (N): *Telegrami, Zadnje vest, Diplomatska kronika*

MEDNASLOVI

- imajo bolj tehnično kot vsebinsko vlogo
- zaradi prevladujočih krajših žanrov, je njihova uporaba v upadu
- včasih so dobili tudi vlogo izpostavljene vodilne misli in s tem pozivno-pridobivalno funkcijo (politični referati)

POLNASLOV

- naslovi, ki so v dnevniškem časopisju stvar izbora (ob določenem obdobju se uporabljajo, nato ne) Delova rubrika *Novice*
- niso čisti naslovi
Celje: Faust na odru; Ptuj: retrospektiva Bojana Golje

PANASLOVI

- so nalovi znotraj rubrik s praviloma najmanjšimi poročevalskimi besedili; vestmi, kratkimi vestmi
 - od definicijskih prvin naslova ohranjajo samo še grafično; ločujejo vesti
npr. v rubrikah Dela: *Vrtimo globus, Na kratko*
 - trenutno jih ni** (so v radijskem poročevalstvu)
Vrtimo globus: SAN FRANCISCO-/BUDIMPEŠTA-/ LONDON-
-

NEPRAVI NASLOVI

➤ **PAGINALNI NASLOVI**

- omogočajo orientacijo po straneh časopisnega izvoda
- so poimenovanja posameznih časopisnih strani
- so najstalnejši, izpostavljeni na skrajno zgornjem robu časopisne strani
- npr.: *Zadnja stran, Oglasi, Na kolesih, Svet so ljudje*

➤ **RUBRIČNI NASLOVI**

-so lahko nevtralna poimenovanja posameznih dejavnosti, vendar so v okviru paginalnih, zmeraj ožja od njih; znotraj paginalnega naslova Kultura najdemo npr. *Gledališče, Koncerti, Kinematografi*
-zanje velja, da so najbolj »hišni«, so last enega časopisa in so plod domiselnosti sodelavcev

➤ **SINOPSIS**

-kratko besedilo, ki vsebinsko strnjuje daljše časopisno besedilo nekaterih informativnih in interpretacijskih zvrsti
-daje prvo informacijo o vsebini
-značilnosti:

- položaj na začetku besedila
- zgoščenost, strnjenost besedila
- grafična izrazitost
- posebna časopisna: začena se s časo-prostorskim vhom

-nepravi sinopsis; t. i. **vodilo** pa je bolj pritegovalno in informacijsko revnejše
-je stilno nevtralnno besedilo (po navadi)

♠ **INTERPUNKCIJSKI NASLOVI**

Ločila imajo v naslovih poleg prvotne, interpunkcijske vloge- pravopisnega standarda, še drugotno, naslovno vlogo, kamor spada tudi to, da so lahko v naslovih puščena.

1. Veliki ločili: vprašaj, klicaj
2. Mali ločili: dvopičje, pomišljaj
3. Parni ločili: oklepaj, narekovaj
4. Izpustno ločilo: tropičje

(1.)

VPRAŠAJ

-je najizrazitejše naslovno ločilo; dela t. i. vprašajne naslove, dela vprašajnost

Vprašajni naslovi (NV+) (nevprašalne povedi z znamenjem vprašaj):

1. (NV+)ng (neglagolski) in 2. (NV+)g (glagolski)

1. Neglagolski vprašajni naslovi (NV+)ng

-povzročajo radovednost

-vsebina besed v naslovu je postavljena v luč dvoma, suma, negotovosti

-nepreverjene trditve

Nemoč?; Cenejša elektrika?; Človek ali politika?

2. Glagolski vprašajni naslovi (NV+)g

Rim posreduje?; Pašič odpotoval v Rim?

Pravi vprašajni naslovi (V+)

-vprašalne povedi z rednim ločilom vprašaj

Kdaj bo podpis?; Ali so kršili zakon?; (izpustni) Doklej sodniki tarče?

Nevprašajni naslovi (V-)

-vprašalne povedi brez vprašaja

-včasih je posledica prostorske stiske
Kdaj ceste do zelenih gozdov; Kam vodijo niti; Kako in kaj izbrati

KLICAJ

Klicajni naslovi (NK+):

-to so neklicalni naslovi, ki po obliki niso veledne povedi, niso pa tudi medmeti ali zvalniki, ločilo klicaj pa jim daje čustveno poudarjenost

1. (NK+)ng (neglagolski) in 2. (NK+)g (glagolski)

1. Neglagolski klicajni naslovi (NK+)ng

-pomenska vsebina besed je postavljena kot klic, zahteva

-klicaj kot lik vzbuja pozornost

-gesla, klici

Ustavitev!; Kuhinja!; Izobraževanje?V boj proti kozam!

2. Glagolski klicajni naslovi (NK+)g

-redki; kvečjemu gesla, parole, dobesedni navedki

Zaživelo!

Pravi klicajni naslovi (K+)

-ker ob veledniku v velednih povedih klicaj ni obvezen, so pravi klicajni naslovi redki, omejeni na pozive, ukaze, zapovedi

Ne dajajmo potuhe!; Belfast: Odidite ubijalci!; Za Azijce stop!

Neklicajni naslovi (K-)

-to so »neklicalni« naslovi brez ločila klicaj

Omejimo porabo elektrike; ZK povezati z delavci

(2.)

DVOPIČJE

-večinoma nastopa v naslovih s svojo skladenjsko rabo

-skladenjsko dvopičje je izrazito napovedno (kataforično); usmerja pozornost na desno

Premogovorni naslovi

-od običajne pisave stavka in dobesednega navedka se ločijo po tem, da je eden od glagolov rekanja izpuščen

Craig: »Boj do smrti!«; Bonn: »Storili smo vse«

(lahko tudi brez dobesednega navedka)- Bonn: dobro

Izjavni naslovi

-naslov je izpustni (glagol biti) dvodelni (glagolsko-imenski) stavek; leva stran dvopičja je osebek, desna pa samostalniško povedkovo določilo

Glavna tema: vojna; Cilj teroristov: poslabšati stike

Naslovi skrajšanih napovedi

-imajo najvišjo stopnjo avtomatiziranosti obrazca

-npr. samostalnik na levi je zemljepisno lastno ime, občno ime, ime firme, na desni pa je enota, ki o levi enoti kaj pove

Reka: porast prometa; Jarc: 4 leta

Posledični naslovi

-jasno je razvidno razmerje posledičnosti
-tematika kronike

Avto v jarek: 3 ranjeni; Avtomobila trčila: voznik mrtev

Izidni naslovi

-v izidnih naslovih nastopa neskladenjsko dvopičje
-izidi športnih tekem

Maribor : Olimpija 3:1

POMIŠLJAJ

-v naslovih nastopajo skladenjski enodelni (krajši, daljši) pomišljaji

Izjavni naslovi

-so izpustni naslovi, kjer pomišljaj nadomešča vez

Delovni človek – temelj in bistvo političnega sistema; Zavarovalnici – na psu

-ko vzpostavimo vez, so to, če so okrepljeni z vprašajem ali klicajem, glagolski vprašajni ali klicajni naslovi (NV+)g, (NK+)g

»Hrkač« – sodna polomija?; Grob – svarilo!

Naslovi razmaknjenih enot

-izrabljajo grafično učinkovitost pomišljaja, da dve enoti preprosto drži narazen
.pomišljaj poudarjeno ločuje namesto vejice

Nixona zapuščajo – Ford se pripravlja? Funt drsi – dol ?

Zvezni naslovi

-pomišljaj je tu še najbližje vezajnemu pomišljaju (med dvema prirednima besedama, npr. Šmarje – Sap)

-pomišljaj nakazuje »zvezo« dveh enot (nosilca se srečata, prideta skupaj)

Pogovor Smole – R. McNamara; Končani pogovori Bijedić – Kosigin

(3.)

OKLEPAJ

Oklepajni naslovi

-loči »dele besed«, ki so možna sestavina dela besede ali besedila v oklepaju

-v naslovju uporabljena kot besedna igra

(Ne)mir stanovanjskega dinarja; Pravica in (ne)logika?

-lahko tudi: *Blago je (in ni); Kaj nam (ne) ponujajo?*

-v oklepaju je lahko tudi neskladenjski vprašaj: *Sodobna (?) učila*

NAREKOVAJ

Narekovajni naslovi

-narekovaj zaznamuje:

- dobessedni navedek premege govora ali citiranega besedila

»Surov pritisk«; »Dve plati medalje«

- poseben pomen, položaj ali vrednost posamezne besede ali besedne zveze

»Grešni kozel« bo sam prišel; Več čez »veliko lužo«; Na »zeleni fronti«

- naslov podjetja, ustanove, kadar ga ne bi prepoznali kot lastno ime

»Kraljica« mirno plove; »Vegi« zbrisani dolgovi; Julija »Venera8« na cilju

(4.)

IZPUSTNO LOČILO TROPIČJE

Naslovi okrajšanih povedi

-naslovi z izpustnim ločilom tropičje niso pravi izpustni naslovi, ampak naslovne okrajšave;

1. so okrajšave frazeologemov (izpuščen je znani del)- *Vrana vrani ...; Ni vse zlato ...*
2. tropičje pomeni zamolk ali dokazuje nedokončanost- *Direktor je odšel...; Zabeleženo...*

♣ **OBNOVITVE V ČASOPISNIH NASLOVIH**

OBNOVITVE so vrsta aktualizacije v časopisnih naslovih; so redkeje zastopane od metafor in metonimij, po učinkovitostih pa jih prekašajo. Najdemo jim predvsem v avtorskih novinarskih besedilih, predvsem v komentatorski vrsti.

OBNOVITVE KLIŠEJA : *Iz te moke ne bo kruha* → (poimenovanje-produkt poimenovalnega procesa)

PONOVITEV KLIŠEJA: ***Riba pri glavi smrdi*** → splošno znana rekla, pregovori, frazeologemi

OBNOVITEV VZORCA: ***Somrak mitov*** → znani izreki, naslovi literarnih in filmskih del

PONOVITVE VZORCEV: ***Somrak bogov*** → (opis-označevanje ene same konkretne okolščine)

Pri uporabi obnovljenega vzorca je treba paziti na izbiro, saj lahko obnovitev izgubi učinkovitost pri tistem bralcu, ki prvotnega vzorca ne pozna; tedaj ni vzpostavljene miselne povezave med prvotnim naslovom in vsebino, ki jo naslavlja- ta miselna povezava namreč daje obnovljenemu naslovu zaželeno učinkovitost

1. OBNOVITEV KLIŠEJA

-v naslovih frazeologemi niso uporabljeni v neokrnjeni obliki, ampak nastopajo samo tisi deli, ki zadoščajo, da iz njih rekonstruiramo pomen; denar skozi okno...(manjka metati)

2. PONOVITEV KLIŠEJA

V slogi je moč; Sila kola lomi; Ura teče nič ne reče

3. OBNOVITEV VZORCA

-književne odnosnice oz. literarne reference

-adresant in adresar morata imeti skupni jezikovni, književni in kulturni kod

Viri obnovitev vzorca:

-obnovljeni so znani reki: *Naredimo to državo spet čisto; Pil, zbil, zbežal*

-obnovljeni so znani citati iz umetniških besedil: *Slep je kdor se s časopisjem ukvarja*

-obnovljeni biblizmi; *Avto naš vsakdanji; Na koncu je bila obsodba*

-obnovljene druge znane stalne zveze in poimenovanje; *Noč dolgih jezikov; Čakajoč na sonce*

Sestavine obnovljenih vzorcev

V= vzorec

O= oblikoslovne značilnosti besed

Bs= besednovrstna semantika

L= leksem

(ohranjene prvine) / (obnovljene prvine)

najpogostejši primer: V, O; Bs/L *Japonec v Pekingu* po naslovu filma

Amerikanec v Parizu; vse se ohranja, obnavljajo pa se leksemi; Amerikanec:

Japonec; Pariz:Peking

Enodelni neglagolski naslovi

Anglež v Parizu; Francoz v Berlinu, Vietnamci v Pekingu

Okus po zmagi (film *Okus po medu*); *Neznosna tesnoba muziciranja* (knjiga:

Neznosna lahkost bivanja)

Glagolski naslovi

Američani prihajajo (film *Rusi prihajajo*); *Nismo mi paničarji* (film *Nismo mi angeli*)

Kdo se boji grba? (roman *Kdo se boji* Virgine Woolf)

4. PONOVI TE VZORCA

Ponovitev citatov iz znanih umetnostnih besedil

Sejem je bil živ!

Enodelni neglagolski naslov

Ameriški izziv; Dolgo vroče poletje; Nikoli v nedeljo; Na svidenje v naslednji vojni

Glagolski naslovi:

Deževje prihaja; Komu zvoni?Kdo neki tam poje?

◆IZPUSTNI NASLOVI

Časopisni naslovi z izpustom (elipso) so v slovenskem poročevalstvu zelo pogosti
Toporišič: »Do izpusta pride, če v sicer dokončanem stavku glede na stavčni vzorec
kaj manjka /.../«

Izpust glagola biti v pomenu »nahajati se«

-z izpustom tega glagola v vlogi povedka nastajajo naslovi, ki so pravi naslovotvorni
vzorci

-taki so naslovi vesti ali poročil o dogodkih iz diplomacije ali politike

-avtomatizacijo tega vzorca je povzročil t. i. objektivni stilotvorni dejavnik, tj. enaka,
podobna ali ponavljajoča se okoliščina:

*Sirotković v Ameriko, Anglež v Pariz; Morilca že za zapahi; Thaler na obisku v
Budimpešti*

Izpust vezi

-vez je tu glagol biti ob sam., prid. in povedkovniškem povedkovem določilu

Rim zaskrbljen; Vitalna pot pretrgana; Orkester uglašen

Izpust pomožnika biti

-izpušča se pomožnik kot morfem za izražanje časovnosti ob opisnih deležnikih na –
l; to je v naslovih, kjer se poroča o preteklih dogodkih

Uganda odprla mejo; Zasuta rudarja rešili; Umrli v ledeni vodi

-pomožnik kot morfem za izražanje prihodnosti ob deležniku -l se lahko izpušča samo pod pogojem, da je prihodnost razvidna kako drugače, npr. z imeni dnevov, mesecev...

Invalidi odslej v društvu; Nove volitve marca

->kdaj<; *Kdaj bolje?; Kdaj asfalt?*

Izpust naklonskih izrazov

-ti izpustni naslovi so ekspresivni

-izpuščeni so naklonski izrazi treba je, nujno je, ipd.

Zapolniti davčne vrzeli; Sprejeti akcijske programe; Stike še krepiti

Izpust povedkov (glagolov premikanja)

-v izpustnem naslovu vzpostavimo glagol iti, odpotovati (omejitev za nastop izpusta je zanikani povedek: Kissinger ne gre v Turčijo)

Asad iz Kaira; Sikid v Moskvo; Avtobus s ceste; S kolesom v otroka

-izpust glagolov dejati, reči, povedati

Tito vojakom, Sadat ljudstvu

-izpust glagola poslati

Kitajsko železo iz Srbije

Izpust predmeta

-v časopisnih naslovih je izpust predmeta redok

Zanetil potepuh? → je to izpust predmeta *požar*, ali pa se glagol *zanetiti* razume kot glagol, ki ne rabi nujno predmeta ob sebi?

Ločilo kot znak za izpust

-ločili pomišljaj in dvopičje lahko v naslovih signalizirata izpuščeno enoto; še najbližje vez ali glag. biti 'nahajati se'

Trčenje tovornjakov: kritično!; Zavarovalnici – na psu

-okrajšava rečenice s tropičjem

Vrana vrani ... ; Homo homini lupus est ...